

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน” เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีการวิจัย ปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษา องค์ความรู้ของโรงเรียน องค์ความรู้ของชุมชน ความต้องการใช้ความรู้ ร่วมกันของชุมชนกับ โรงเรียน และวิธีดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากปรากฏการณ์ในบริบทจริง
2. เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากปรากฏการณ์ ในบริบทจริง
3. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน มัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน
4. เพื่อสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี และบุคคล ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากโรงเรียนที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมแตกต่างกันจำนวน 5 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยบุคลากรใน โรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ฝ่ายบริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนรวมจำนวน 84 คน

ระยะที่ 2 การศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และ ประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) จำนวน

กลุ่มตัวอย่าง 42 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายบริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนรวมจำนวน 819 คน

ระยะที่ 3 การทำประชาพิจารณ์ เพื่อสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ครูผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 คน เพื่อร่วมประชาพิจารณ์รูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน

การเก็บข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ 1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept-Interviwe) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus-Group) และการจดบันทึก (Field-Note) 2. แบบสอบถามเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนประกอบด้วย 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับสภาพที่เกิดขึ้นจริงของโรงเรียนและชุมชนของท่านมากที่สุด และความต้องการในการพัฒนาใน การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน 3. รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนที่ได้จากกระบวนการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม และการจดบันทึก แล้วนำมาจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ทราบว่าได้ข้อมูลอะไรที่ครบถ้วนแล้วและจะต้องเก็บข้อมูลอะไรเพิ่มเติมอีกและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษา องค์ความรู้ของโรงเรียน องค์ความรู้ของชุมชน ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของชุมชนกับโรงเรียน และวิธีดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากสถานการณ์ที่ดำเนินการจริง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมค่าสถิติสำเร็จรูปชั้นสูง เพื่อวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ในการหาค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ นำผลมาสร้างรูปแบบดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน และนำรูปแบบที่ได้ไปดำเนินการประชาพิจารณ์

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษา องค์ความรู้ของโรงเรียน องค์ความรู้ของชุมชน ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของชุมชนกับ โรงเรียน และวิธีดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากปรากฏการณ์ในบริบทจริง ดังนี้

องค์ความรู้ของโรงเรียนได้มาจาก หลักสูตรแกนกลางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนจัดทำขึ้นตามความต้องการของชุมชน ที่สอดคล้อง กลยุทธ์ขององค์การ วิสัยทัศน์องค์การ โดยการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระ และข้ามกลุ่มสาระทั้ง 8 กลุ่มสาระ และมีกิจกรรมเสริมเพิ่มความรู้อย่างหลากหลาย ด้วยกระบวนการถ่ายทอดจากครูผู้สอนและจากนักเรียนด้วยตนเอง โดยมีการบริหารจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ครูมีการแสวงหาความรู้พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา โดยองค์ความรู้ของโรงเรียนต้องส่งเสริมความรู้ความสามารถทางวิชาการ ส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และส่งเสริมด้านจิตสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ของชุมชนเป็น ความรู้ที่ได้มาจากปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และโรงเรียนได้นำมาจัดทำเป็นหลักสูตรเสริมเพิ่มในรูปของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือวิชาเพิ่มเติม โดยมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมีการถ่ายโอนความรู้จากคนหนึ่งไปยังคนอื่นอีกคนหนึ่ง จากประสบการณ์ที่มีอยู่

ชุมชนกับโรงเรียน มีความต้องการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ที่มีองค์ความรู้ที่อยู่ในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ โดยปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นยินดีให้ความร่วมมือถ่ายทอดความรู้เพื่อองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีความยั่งยืนและไม่สูญหาย

วิธีการดำเนินเริ่มจาก โรงเรียนและชุมชน ร่วมวางแผนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยเลือกองค์ความรู้ที่ต้องการพัฒนาเร่งด่วน วางแผนการดำเนินงานและวิธีการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู นักเรียน มีการถ่ายโอนความรู้จากคนหนึ่งไปยังคนอื่นอีกคนหนึ่ง และให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้

2. องค์ประกอบที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากปรากฏการณ์ในบริบทจริง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่มพบว่ามี 6 องค์ประกอบ โดยเรียงลำดับความสำคัญดังนี้ ด้านบุคคล ด้านเทคโนโลยี ด้านวิธีการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการความรู้ ด้านองค์กร ด้านวัฒนธรรมองค์กร และเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรดังนี้ ความรอบรู้

ส่วนตนเทคโนโลยี แบบแผนทางความคิด การจัดเก็บความรู้ นวัตกรรม กลยุทธ์/ยุทธศาสตร์
องค์การการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้จากประสบการณ์ การแสวงหาความรู้ บรรยายภาพ
ในองค์การการคิดเชิงระบบ ความเป็นผู้นำ การเรียนรู้เป็นทีม การสร้างความรู้ ทักษะ ค่านิยม
ความเชื่อแนวทางการดำเนินงาน วิสัยทัศน์องค์การ การถ่ายโอนความรู้ ระบบการทำงาน
โครงสร้างขององค์กร

3. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน
มัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน

3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของการเป็นองค์การ
แห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนทั้ง 6 องค์ประกอบ
20 ตัวแปร จำนวน 116 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ ระหว่าง 0.86 ถึง 0.97 โดยเรียง
ตามค่าน้ำหนักสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบจากมากไปน้อยดังนี้ การคิดเชิงระบบกลยุทธ์
ยุทธศาสตร์องค์การ ทักษะ ค่านิยมความเชื่อ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้เป็นทีม
วิสัยทัศน์องค์การ เทคโนโลยี โครงสร้างขององค์กร การแสวงหาความรู้ นวัตกรรม ระบบการ
ทำงาน แบบแผนทางความคิด บรรยายภาพในองค์การ ความเป็นผู้นำ การถ่ายโอนความรู้ การจัดเก็บ
ความรู้แนวทางการดำเนินงาน การสร้างความรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ และความรอบรู้ส่วนตน

3.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ของการเป็นองค์การ
แห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน จำนวน 6 องค์ประกอบ
เรียนรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ ระหว่าง 0.82 ถึง 0.98 โดยเรียงลำดับน้ำหนัก
สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบจากมากไปน้อยดังนี้ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร
องค์ประกอบ ด้านวิธีการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี องค์ประกอบด้านบริหารจัดการ
ความรู้ด้านองค์การและองค์ประกอบด้านบุคคล

4. ผลการประชาพิจารณาเปรียบเทียบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ของการวิจัย
ครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันสูง และ ค่าเฉลี่ยของสภาพที่เกิดขึ้นจริง ค่าเฉลี่ย
ความต้องการที่พัฒนา และค่าผลต่างของค่าเฉลี่ยของข้อมูล มาจัดลำดับความสำคัญ เพื่อนำมาสร้าง
รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน
พบว่า ในการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกันของการวิจัยครั้งนี้ องค์ประกอบด้านองค์การกับองค์ประกอบ
ด้านบริหารจัดการความรู้ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กรกับองค์ประกอบด้านวิธีการเรียนรู้
องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี กับองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร องค์ประกอบด้านบุคคล

กับองค์ประกอบด้านองค์การ และองค์ประกอบด้านเทคโนโลยีกับองค์ประกอบด้านวิธีการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันสูงเป็นคู่ แต่ไม่ครบทุกองค์ประกอบและค่าเฉลี่ยของสภาพที่เกิดขึ้นจริง ค่าเฉลี่ยความต้องการที่พัฒนา และ ค่าผลต่างของค่าเฉลี่ย การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ ร่วมกับชุมชน ที่ต้องพัฒนาร่วมกันเร่งด่วนมีลักษณะ คือ สภาพที่เกิดขึ้นจริงในองค์กรมีน้อย ต้องการพัฒนามาก สภาพที่เกิดขึ้นจริงในองค์กรมีปานกลาง ต้องการพัฒนามาก สภาพที่เกิดขึ้นจริงในองค์กรมีน้อย ต้องการพัฒนาปานกลาง แสดงว่า โรงเรียนต้องการพัฒนาองค์ความรู้ ร่วมกับชุมชน คือความรอบรู้ส่วนตน การเรียนรู้เป็นทีม การถ่ายโอนความรู้ นวัตกรรม แบบแผนทางความคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์ ระบบการทำงาน กลยุทธ์/ยุทธศาสตร์องค์กร วิสัยทัศน์องค์กรและแนวทางการดำเนินงาน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลงานวิจัย ผู้วิจัยจะแยกการอภิปรายออกเป็น 4 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การศึกษา องค์ความรู้ของโรงเรียน องค์ความรู้ของชุมชน ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของชุมชนกับโรงเรียน และวิธีดำเนินการเพื่อสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชนจากสถานการณ์ที่ดำเนินการจริง ผลการวิจัยพบว่า

องค์ความรู้ของ โรงเรียน ได้มาจาก หลักสูตรแกนกลางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรท้องถิ่น ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนควรจัดทำขึ้นตามความต้องการของชุมชน กลยุทธ์ขององค์กร วิสัยทัศน์องค์กร ซึ่งในแต่ละโรงเรียนหลักสูตรท้องถิ่นจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน ความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนใกล้โรงเรียน

สำหรับองค์ความรู้ของชุมชนเป็น ความรู้ที่ได้มาจากปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาชีพท้องถิ่น วิถีชีวิตของชุมชน วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน มีการสืบทอดกันในชุมชน หรือภายในครัวเรือนไม่ได้ขยายสู่ภายนอกชุมชน

ความต้องการใช้ความรู้ร่วมกันของชุมชนกับโรงเรียน มีคือการนำความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการให้เป็นระบบ สามารถทำได้ในรูปของหลักสูตรท้องถิ่น หรือในรูปกิจกรรมเพิ่มเติม โดยปราชญ์ชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นยินดีให้ความร่วมมือถ่ายทอดความรู้เพื่อความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีความยั่งยืนและไม่สูญหาย

วิธีการดำเนินการ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ควรได้รับการอนุรักษ์ไว้ หรือหลักสูตรเสริมเพิ่มในรูปของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทางโรงเรียนและชุมชนต้องร่วมวางแผน เริ่มจากจะทำหลักสูตรเรื่องใด กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร เรียนในช่วงเวลาใด มีวิธีวิธีการถ่ายทอดความรู้อย่างไร ทำอย่างไรให้สิ่งเหล่านี้คงอยู่ ในการถ่ายทอดความรู้ควรมุ่งส่งเสริมความรู้ความสามารถทางวิชาการ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ด้านจิตสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมีการถ่ายโอนความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง จากประสบการณ์ที่มีอยู่ เพื่อมิให้สูญหายไปจากชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนไม่สามารถที่จะถ่ายทอดให้ลูกหลานในชุมชนของตนได้อย่างต่อเนื่อง ผู้นำในชุมชนไม่สนใจจริงจัง จึงต้องพึ่งพาอาศัยโรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการสอนนักเรียนซึ่งเป็นลูกหลานในชุมชนของ สอดคล้องกับนิคม อ่อนเกศพล (2546, หน้า 91-92) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม โรงเรียนได้เชิญกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กำหนดนโยบาย เป้าหมายร่วมกัน ปฏิบัติงานตามแผนงานที่กำหนดไว้โรงเรียนได้มีการแต่งตั้งหัวหน้างานความสัมพันธ์ชุมชน รับผิดชอบการดำเนินการโดยส่วนมากให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเสนอความเห็นชอบหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน มีการส่งเสริมด้านการเรียนของผู้เรียนมีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนช่วยปรับกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำข้อมูลด้านความพร้อมของโรงเรียน ร่วมกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตน สอดคล้องกับวัฒนา บันเทิงสุข (2547, บทคัดย่อ) กล่าวว่า จุดอ่อนของชุมชน คือ ผู้นำไม่ได้ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการปฏิบัติงานเอื้อต่อการพัฒนาชุมชนได้น้อย ประชาชนขาดแรงจูงใจในการพัฒนาภูมิปัญญา และ ไม่มีรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน สอดคล้องกับจิณฉัตร ปะโคทัง (2549, บทคัดย่อ) กล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วมจะสำเร็จได้ดี ผู้นำชุมชนต้องเห็นความสำคัญและสนับสนุน คณะครูมีความสามัคคีและร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นที่ยอมรับของคณะครูและชุมชน ส่วนกรณีที่มีการมีส่วนร่วมน้อยของชุมชน มีสาเหตุจากชุมชนขาดความรู้เรื่องการดำเนินการของโรงเรียน และมูทิตา แพทย์ประทุม (2550, บทคัดย่อ) กล่าวว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อมยังยืมีความเชื่อมโยงกันและสัมพันธ์กันในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการระดมความคิด เป็นการร่วมคิดค้นและการวิเคราะห์ปัญหา และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดการวางแผนงานร่วมกันด้วยการกำหนดความสัมพันธ์ กำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจและสร้างผู้นำรุ่นใหม่ การมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมและการส่งเสริมช่วยเหลือให้การปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จตามแผน การมีส่วนร่วมในการลงทุน เป็นทุนที่อยู่ในรูป

งบประมาณ ทุนทางปัญญา การมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผลและการตรวจสอบผลการดำเนินงานและสอบถามความคิดเห็น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นไป

2. ผลการวิจัย พบว่าการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ต้องเริ่มจากการพัฒนา ต้องเริ่มจากการพัฒนาบุคคลให้มีความรอบรู้ มีความเป็นผู้นำ ทำงานเป็นทีม มีแบบแผนทางความคิดเชิงระบบ โดยใช้วิธีการเรียนรู้เทคโนโลยี นวัตกรรม การเรียนรู้จากประสบการณ์ ในการบริหารจัดการความรู้ การสร้างและการแสวงหาความรู้ มีการจัดเก็บความรู้ หาแนวทางการดำเนินงานการถ่ายโอนความรู้อย่างเป็นระบบ โดยสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ทำให้บรรยากาศในองค์กร ทัศนคติในองค์กร ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษา เอกสารและงานวิจัย ตามแนวคิดของเซงเก้ (Senge, 1990) แนวคิดของการ์วิน (Garvin, 1993) แนวคิดของมาร์ควอร์ท (Marquardt, 1996) และแนวคิดของไคเซอร์ (Kaiser, 2000) ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นโมเดลองค์ประกอบเบื้องต้น ไว้ 6 องค์ประกอบ จำนวน 20 ตัวแปร สอดคล้องกับออสบอร์น (Osborne, 1998) ได้ศึกษาเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้และภาวะผู้นำในระบบของวิทยาลัย พบว่า องค์ประกอบ 5 ประการ ด้านการเรียนรู้ระดับบุคคล และวินัยของผู้นำ ได้แก่ ความรอบรู้ส่วนบุคคล แบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดเชิงระบบ เป็นองค์ประกอบที่กำหนดความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับสุวรรณชิน (Suwannachin, 2002) ได้ศึกษาเรื่องการวางแผนสำหรับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนอาชีวศึกษา เอกชนในประเทศไทย ผู้บริหารและครูเห็นว่า เงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับโรงเรียนที่จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 8 ประการ ได้แก่ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมโรงเรียน วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียน กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการสื่อสาร และการปฏิสัมพันธ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และทรัพยากรต่าง ๆ

3. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน พบว่ายืนยันทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยเรียงตาม ลำดับน้ำหนักสัมประสิทธิ์ คะแนนองค์ประกอบจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านบุคคล ด้านองค์กร ด้านบริหารจัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยี ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านวิธีการเรียนรู้ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าความสำคัญ ในการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ควรเริ่มพัฒนาจากบุคคลในความรู้ มีความเป็นผู้นำ ร่วมสร้างโครงสร้าง กลยุทธ์ วิสัยทัศน์ขององค์กร รวมทั้ง แนวทางการดำเนินงานสร้าง แสวงหา จัดเก็บ ถ่ายโอนความรู้ ด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างเป็นระบบ มีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อสร้างบรรยากาศในองค์กร ให้คิดเชิงระบบมีแบบแผนและการเรียนรู้จากประสบการณ์ มาพัฒนาองค์การของตน สอดคล้องกับคำกล่าวของสุรัตน์ ดวงทาม (2549, หน้า 227) เทคนิค

การพัฒนาบุคลากรโดยใช้วัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นการพยายามสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคลากรทุกกลุ่มทุกคน มีบรรยากาศในการทำงานที่เปิดเผย ใจกว้าง ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นผลสำเร็จ หรือข้อผิดพลาดของตนเอง สอดคล้องกับ คำกล่าวของดิสกุล เกษมสวัสดิ์ (2551, หน้า 173-175) กล่าวว่า ตัวบ่งชี้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มี 3 องค์ประกอบหลัก คือด้านการเรียนรู้ ประกอบด้วย ระดับการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ ทักษะและวินัยการเรียนรู้ ด้านองค์การประกอบด้วย โครงสร้างขององค์กร วิสัยทัศน์องค์กร วัฒนธรรมองค์กร กลยุทธ์ขององค์กร ภาวะผู้นำ พันธกิจ การดำเนินงานด้านการจัดการ ระบบองค์กร บรรยากาศในองค์กร การจูงใจ การสร้างพลังอำนาจบุคคล เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กร ด้านการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายโอนความรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของมาร์ควอร์ท (Marquardt, 1996, p. 25) ที่กล่าวว่าในองค์กรแห่งการเรียนรู้ ควรสร้างการเรียนรู้ในทุกหน่วยปฏิบัติ และทุกกิจกรรมขององค์กร ส่วนองค์ประกอบหลักด้านองค์การ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างก็ให้น้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด น่าจะเป็นเพราะว่า การพิจารณาให้ความสำคัญกับองค์การนั้น เป็นกิจกรรมที่บุคลากรและทีมงาน และสอดคล้องกับเอิร์ล-เลวิส (Earl-Lewis, 2000, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมองค์กรและผลการตอบรับแบบ 360 องศา ในเรื่องการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์กรถูกสร้างขึ้นเพื่อสมาชิก โดยอาศัยการดำเนินการในองค์กรแห่งการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของการสะท้อนกลับแบบ 360 องศา ขององค์กรแห่งการเรียนรู้เหนือสิ่งอื่นใด การศึกษาวิจัยได้สรุปให้เห็นถึงการคงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรว่าสามารถกลายสภาพจากวัฒนธรรมองค์กรไปเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และผลสะท้อนของวัฒนธรรมองค์กรก็มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้

4. รูปแบบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน พบว่า แต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันสูง โดยบุคคล สัมพันธ์กับ ลักษณะองค์กร วิธีการเรียนรู้ บริหารจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์กร และ เทคโนโลยี ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบจำลองเชิงโครงสร้างและกระบวนการของความเกี่ยวข้องระหว่างสภาพที่เกิดขึ้นจริง กับความต้องการพัฒนาบนฐานของข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดังนี้ การเสริมจุดแข็งและลดจุดอ่อน ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ความเป็นพลวัตของปรากฏการณ์ กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นฐานเบื้องต้นในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งเมื่อนำค่าผลต่างเฉลี่ยของความต้องการ การพัฒนาองค์ความรู้ ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนมาจัดลำดับการพัฒนา ดูจากสภาพจริงที่เกิดในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมีน้อย แต่มีความต้องการพัฒนามาก เป็นลำดับแรก ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรเกี่ยวกับ

โครงสร้างขององค์กร แผนแม่บท วิสัยทัศน์องค์กร แนวทางการดำเนินงาน ความรอบรู้ส่วนบุคคล การเรียนรู้เป็นทีม การสร้างความรู้ นวัตกรรม การเรียนรู้จากประสบการณ์ แบบแผนทางความคิด การถ่ายโอนความรู้ ระบบการทำงาน ทั้งนี้เป็นเพราะ องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชนที่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้ให้ยั่งยืน ต้องเริ่มร่วมกันสร้างองค์กรเฉพาะขึ้นมาเพื่อทำงาน โดยร่วมกันกำหนดแผนแม่บท วิสัยทัศน์ และแนวทางในการทำงานที่เป็นรูปแบบทิศทางเดียวกัน โดยพัฒนาให้บุคคลมีความรู้ เรียนรู้เป็นทีม สร้างนวัตกรรม จากประสบการณ์ มีแบบแผนทางความคิด สร้างความรู้สามารถถ่ายโอนความรู้อย่างมีระบบ ซึ่งสอดคล้องกับลีโอช จันทรโป (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา รูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิก ในประเทศไทย ศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอาชีวศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ พันธกิจและยุทธศาสตร์ วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ บรรยากาศในการทำงาน โครงสร้างองค์การ การดำเนินการด้านการจัดการ การจูงใจ และระบบองค์การสอดคล้องกับงานวิจัยของสวัสดิ จันทา (2546, บทคัดย่อ) กล่าวว่า สภาพที่เป็นจริงในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา ตามทัศนะของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลางแต่สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก สภาพที่เป็นจริงในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางแต่สภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก สภาพที่คาดหวังในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา ตามทัศนะของผู้ปกครองสูงกว่าสภาพที่เป็นจริง ทั้งโดยภาพรวมและรายมิติ สภาพที่คาดหวังในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการจัดการศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนสูงกว่าสภาพที่เป็นจริง ทั้งโดยภาพรวมและรายมิติ สภาพที่เป็นจริงในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาตามทัศนะของผู้ปกครองสูงกว่าสภาพที่เป็นจริงตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน สอดคล้องกับสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2547) ศึกษาเรื่อง ศึกษา การพัฒนาตัวบ่งชี้รวม ความเป็นองค์กรการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดล โครงสร้างความเป็นองค์กรการเรียนรู้ของสถานศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่าตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบหลักที่มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์กรการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดภาคใต้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ องค์กร ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ การบริหารจัดการ ความรู้ และเทคโนโลยี องค์ประกอบหลักต้องปฏิบัติผ่านตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 13 องค์ประกอบ โดยเรียงน้ำหนักองค์ประกอบจากมากไปน้อยดังนี้ การเรียนรู้ การบริหารจัดการ

ความรู้ องค์การ ภาวะผู้นำและเทคโนโลยี และผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลความเป็นองค์การการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดภาคใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีความสอดคล้องกัน และสมคิด สร้อยน้ำ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์ อิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) อิทธิพลตรง มี 6 ปัจจัย ประกอบด้วย การปฏิบัติงานของครูและทีมงาน เทคโนโลยีและระบบงาน เป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติงาน การจูงใจ การปฏิบัติงานด้านการจัดการ และการปฏิบัติงานด้านการบริหาร 2) อิทธิพลทางอ้อมมี 7 ปัจจัย ประกอบด้วย บรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียน วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ การพัฒนาครูและทีมงาน ภาวะผู้นำทางวิชาการ โครงสร้างของโรงเรียน การจูงใจ เทคโนโลยีและระบบงาน 3) อิทธิพลรวมมี 11 ปัจจัย ประกอบด้วยบรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียน การปฏิบัติงานของครูและทีมงาน เป้าหมายและข้อมูลย้อนกลับในการปฏิบัติงาน วิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ การปฏิบัติงานด้านการจัดการ การพัฒนาครูและทีมงาน การจูงใจ ภาวะผู้นำทางวิชาการเทคโนโลยีและระบบงาน โครงสร้างของโรงเรียน และการปฏิบัติงานด้านการบริหาร และตรงกับแนวคิดของอาร์กาโร (Arcaro, 1995, p. 7) ที่กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน เริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ร่วมกันให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ผลจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยชน์ในการสร้างรูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ไปใช้ โรงเรียนต้องมีบริบทที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ 1) เป็นโรงเรียนที่มีการพัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน 2) เป็นโรงเรียนที่ชุมชนให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนด้วยดีตลอดมา 3) ผู้วิจัยสามารถขอความร่วมมือในการศึกษาเชิงลึก และจัดสนทนากลุ่มได้

1.2 ในการพัฒนาองค์ความรู้ ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ ร่วมกัน โดยเขียนเป็นขั้นตอนและแนวทางในการ

ดำเนินงานแต่ละกิจกรรม เมื่อปฏิบัติกิจกรรมนั้นแล้วเสร็จ ควรมีการถอดบทเรียนเพื่อเป็นการทบทวนการดำเนินงานและเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

1.3 การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่ม กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมาก ทำให้ได้ข้อมูลจากมุมมองที่หลากหลาย และสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยกำหนดเป็น โมเดลองค์ประกอบเบื้องต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการทำวิจัย ต่อไปควรมีการศึกษาองค์ประกอบความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ ด้านการเสริมอำนาจ ด้านภาวะผู้นำ

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่พัฒนาองค์ความรู้ร่วมกับชุมชน ตั้งแต่ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติ ขั้นการตรวจสอบ และขั้นการปรับปรุงผลงาน โดยเน้นการร่วมมือและมีส่วนร่วมของของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง